

Jednakost i nediskriminacija

Ključna zbivanja u području jednakosti i nediskriminacije:

- i dalje su bili u tijeku pregovori o horizontalnoj direktivi u Vijeću Europske unije,
- države članice Europske unije i dalje su uvodile nove zakonske propise, kao i izmjenjivale i dopunjavale postojeće, kako bi u nacionalne propise inkorporirale direktive o jednakosti, naime Direktivu o rasnoj jednakosti (2000/43/EZ), Direktivu o jednakosti pri zapošljavanju (2000/78/EZ), Direktivu o ravnopravnosti spolova u pristupu dobrima i uslugama (2004/113/EZ) i Direktivu o ravnopravnosti spolova (preinačena verzija) (2006/54/EZ),
- diljem Europske unije bile su različite razine prigovora koje su zaprimila tijela nadležna za jednakost. Unatoč porastu prigovora prijavljenom u 12 država članica Europske unije, ukupne su brojke ipak bile niske. Ovlasti nekih tijela nadležnih za jednakost su proširene kako bi obuhvatile više osnova diskriminacije,
- donesene su Direktiva o roditeljskom dopustu (2010/18/EZ) i Direktiva o ravnopravnosti samozaposlenih muškaraca i žena (2010/41/EU), kao i petogodišnja strategija promidžbe ravnopravnosti muškaraca i žena za razdoblje od 2010.-2015. U tijeku su i dalje bili pregovori o Direktivi o zaštiti trudnih radnica,
- službeno je otvoren Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE),
- Europska unija ratificirala je Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (CRPD), kao što su 2010. učinile i još četiri države članice, što je ukupno 16 država članica koje su ratificirale tu konvenciju. Europska komisija pokrenula je svoju Europsku strategiju za osobe s invaliditetom (COM(2010) 636 konačna verzija), a neke su se države članice približile provedbi neovisnog življenja i inkluzivnog obrazovanja za osobe s invaliditetom,
- Odbor ministara Vijeća Europe donio je dalekosežnu Preporuku o diskriminaciji s osnove seksualne orijentacije i rodnog identiteta ((CM/Rec(2010) 5), dok je Parlamentarna skupština donijela preporuku i rezoluciju na tu temu (Preporuka 1915 i Rezolucija 1728). Precedentno pravo Europskog suda za ljudska prava i mjere nekih država članica potaknuli su zbivanja u području prava istospolnih parova, prava transrodnih osoba i provođenje Parada ponosa,
- diskriminacija s osnove religijske pripadnosti uzeta je u obzir u sudskim odlukama o isticanju religijskih simbola na poslu i učionicama za vjeronauk u školama,
- promidžba sudjelovanja i starijih i mlađih osoba na tržištu rada dobila je pozornost u inicijativama Europske komisije,
- primijećen je napredak u rješavanju diskriminacije s višestrukih osnova u sudovima i tijelima nadležnima za jednakost nekih država članica.

(Ne)jednake razine zaštite i reforma tijela nadležnih za jednakost u krupnom planu

Na razini Europske unije i dalje su se vodili pregovori o „horizontalnoj direktivi“ u Vijeću. Takva bi direktiva proširila razinu zaštite od etničke diskriminacije koju trenutačno pruža pravo Europske unije i na sve ostale oblike diskriminacije. Na nacionalnoj razini „hijerarhiju“ koja omogućuje bolju zaštitu od diskriminacije po osnovi rasnog i etničkog podrijetla od ostalih osnova diskriminacije ukinule su razne države članice. Kao rezultat

toga, od 2010. samo je devet država članica zadržalo različite razine zaštite od različitih vrsta diskriminacije. U pogledu tijela nadležnih za jednakost 2010. mogla su se primijetiti važna zbivanja. Dvanaest od 21 države članice, u kojima su bili dostupni podaci za 2010., doživjele su porast broja pritužaba ili zahtjeva za pomoći. Institucijska reforma postojećih mehanizama, uključujući i proširenje ovlasti koje sada obuhvaćaju i ostale osnove diskriminacije, odvila se u Danskoj, Estoniji i Francuskoj. Tijela nadležna za jednakost također su se našla pod pojačanom prismotrom ugovornih tijela Ujedinjenih naroda, naime Odbora za eliminaciju rasne diskriminacije (CERD), tijekom procesa periodične revizije.

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

EU-MIDIS Data in Focus 3: Rights awareness and equality bodies („Podaci EU-MIDIS-a u fokusu 3: Svijest o pravima i tijela nadležna za jednakost“), svibanj 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/pub_dif3_en.htm

Pojačana borba protiv diskriminacije na osnovi invaliditeta u krupnom planu

U prosincu 2010. Europska unija je, zajedno sa svojim državama članicama, po prvi puta postala ugovornom stranom Sporazuma o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda: Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (CRPD). Još su četiri države članice 2010. ratificirale tu Konvenciju, naime Francuska, Latvija, Litva i Slovačka, pa ju je ukupno ratificiralo 16 od 27 država članica. Na nacionalnoj razini i dalje se prijavljivala diskriminacija na osnovi invaliditeta. To odražava i poziciju donesenu u veljači 2010. u Preporuci Odbora ministara Vijeća Europe o deinstitucionalizaciji i življenju u zajednici djece s invaliditetom (CM/Rec(2010) 2).

Nova zbivanja u području seksualne orijentacije i prava transrodnih osoba u krupnom planu

2010. Odbor ministara Vijeća Europe donio je Preporuku o mjerama suzbijanja diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, koja donosi do danas najdalekosežniju političku posvećenost na međuvladinoj razini zaštiti prava LGBT osoba (CM/Rec(2010) 5). Na pravosudnoj razini Europski sud za ljudska prava je u predmetu Schalk i Kopf protiv Austrije naglasio da je pitanje dopuštanja ili nedopuštanja istospolnih brakova prepušteno odluci država. Istodobno je Sud priznao da je došlo do „nagle evolucije društvenih stavova prema istospolnim parovima“ te da istospolni par

koji živi u stabilnom izvanbračnom *de facto* partnerstvu potpada pod pojam „obiteljskog života“.

Važna su se zbivanja 2010. također zbila i u području prava transrodnih osoba. U Francuskoj je transseksualnost uklonjena s popisa „dugotrajnih psihijatrijskih stanja“. U Portugalu je donesen novi zakon o pravnom priznavanju promjene roda. A u Njemačkoj je, slijedom pravorijeka saveznog Ustavnog suda (*Bundesverfassungsgericht, BVerfG*), ukinut zahtjev za razvodom kao preduvjet promjene spola u službenim dokumentima. U Austriji je mišljenje sudova bilo da se kirurški zahvat ne može nametnuti kao preduvjet za promjenu imena i spola pojedinca u relevantnim dokumentima. I naposljetku, u Malti, u pravorijeku Ustavnog suda, stoji da nedostatak prava transrodne žene da se uda za svojeg muškog partnera krši članak 12. Europske konvencije o ljudskim pravima o pravu na udaju/ženidbu. U pogledu zakona o azilu šest država članica Europske unije – Finska, Latvija, Malta, Poljska, Portugal i Španjolska – proširile su zaštitu na lezbijske, homoseksualne i biseksualne (LGB) žrtve progona, pa sad ukupni broj država članica koje eksplicitno omogućuju zaštitu LGB žrtava progona iznosi 23 države.

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

Homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity, 2010 Update – Comparative legal analysis („Homofobija, transfobija i diskriminacija na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta, 2010. Ažurirana verzija – Poredbena pravna analiza“), studeni 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-lgbt-2010-update_en.htm

Rasizam i etnička diskriminacija

Etnička diskriminacija i potreba za prikupljanjem podataka u krupnom planu

Čini se da u različitim državama članicama Europske unije raste svijest o potrebi prikupljanja podataka. U Francuskoj, primjerice, u popisu stanovništva nisu obuhvaćeni nikakvi etnički podaci unatoč preporuci Odbora za eliminaciju rasne diskriminacije, ponovljenoj u kolovozu 2010. Međutim, francuski povjerenik za različitost i jednake mogućnosti (*Commissaire à la diversité et à l'égalité des chances*) osnovao je Odbor za mjerenje i procjenu različitosti i diskriminacije (Comedd). Taj je Odbor objavio svoje spoznaje u veljači 2010. i dao nekoliko preporuka, uključujući i poticanje istraživanja i eksperimentalnih istraživanja pomoću alternativnih sredstava za mjerenje diskriminacije, kao što je oslanjanje na prezimena, opservacije na licu mjesta i moguća pitanja o samoidentificiranoj etničkoj pripadnosti. Važni se podaci također mogu prikupiti i putem testiranja na diskriminaciju. Rezultati prve sustavne studije testiranja na diskriminaciju u Njemačkoj od sredine 1990-ih godina objavljeni su u veljači 2010. i pokazuju da se podnositelji zahtjeva s imenom koje zvuči turski suočavaju s diskriminatornim preprekama u pristupu tržištu rada. Istraživači su testirali 528 javno oglašavanih studentskih praksi i otkrili da su šanse da podnositelja zahtjeva s turskim

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

Racism, ethnic discrimination and exclusion of ethnic minorities in sport: a comparative view of the situation in the European Union („Rasizam, etnička diskriminacija i isključivanje etničkih manjina u sportu: poredbeni pogled na situaciju u Europskoj uniji“), listopad 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-racism-in-sport_en.htm

Ključna zbivanja u području rasizma i etničke diskriminacije:

- i dalje je prevladavala diskriminacija u području zapošljavanja sa slučajevima koji se odnose na diskriminaciju u oglašavanju radnog mjesta, postupku selekcije, radnim uvjetima i otkazima,
- pristup zdravstvenoj zaštiti i dalje je ovisio o nastojanjima savladavanja jezičnih barijera i prilagođavanja kulturnoj različitosti. U slučaju neregularnih migranata taj je pristup ovisio o tome je li osoblje zaposleno u zdravstvenoj zaštiti bilo dužno prijaviti osobe bez dokumenata nadležnim tijelima,
- premda su u samo malo država članica postojale formalne pravne i administrativne prepreke u pristupu socijalnim stanovima, raspoloživi dokazi daju zaključiti da manjine i dalje žive u stanovima manje kvalitete, što je rezultat i izravne i neizravne diskriminacije,
- čini se da je razdvajanje u obrazovanju i dalje velik problem koji se uglavnom odnosi na romsku djecu u nekim državama članicama. I dalje su postojale prepreke u pristupu obrazovanju djece migranata bez dokumenata u nekim državama članicama, u kojima su školska tijela dužna prikupljati informacije o i prijaviti pravni status učenika i njihovih roditelja,
- niz država članica počeo se približavati prikupljanju podataka o rasnoj ili etničkoj pripadnosti, što je bitan razvoj u nastojanju bilježenja i identifikacije potencijalno diskriminatornih praksi,
- većina država članica koje prikupljaju podatke o rasno motiviranim kaznenim djelima zabilježila je porast prijavljenih slučajeva.

imenom nazove poslodavac bile za 14% manje od šansi koje su imali „njemački“ sudionici testiranja, a stopa diskriminacije bila je znatno viša u malim poduzećima.

Okvirna odluka Vijeća o rasizmu i ksenofobiji u krupnom planu

Do 28. studenog 2010. države članice Europske unije morale su u svoje nacionalne zakone inkorporirati ovu mjeru Europske unije koja omogućuje usklađivanje zakona država članica o kaznenim djelima koji obuhvaćaju rasizam i ksenofobiju (2008/913/PUP). Rasističko i ksenofobično ponašanje moraju predstavljati kazneno djelo u svim državama članicama i moraju biti kažnjivi učinkovitim, proporcionalnim i odvraćajućim kaznama zatvora u maksimalnom trajanju od najmanje jedne do tri godine. Potkraj 2010. države članice bile su u procesu obavješćivanja o svojim provedbenim mjerama. Čim se taj proces završi i čim budu dostupni prijevodi, Europska će komisija započeti vlastitu analizu inkorporiranja te Okvirne odluke u nacionalne zakone.

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

The impact of the Racial Equality Directive – Views of trade unions and employers in the European Union („Utjecaj Direktive o rasnoj jednakosti – Stajališta sindikata i poslodavaca u Europskoj uniji“), studeni 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_racial_equal_directive_en.htm

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

Experience of discrimination, social marginalisation and violence: A comparative study of Muslim and non-Muslim youth in three EU Member States („Iskustvo diskriminacije, društvene marginalizacije i nasilja: Poredbena studija muslimanske i nemuslimanske mladeži u trima državama članicama Europske unije“), listopad 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-racism-marginalisation_en.htm

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

Understanding and preventing discriminatory ethnic profiling: A Guide („Razumijevanje i sprječavanje diskriminatornog određivanja etničkog profila: Vodič“), listopad 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_ethnic-profiling_en.htm

EU-MIDIS Data in Focus 4: Police stops and Minorities („Podaci EU-MIDIS-a u fokusu 4: Zaustavljanja od strane policije i manjine“), listopad 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_dif4_en.htm

Sudjelovanje građana Europske unije u demokratskom funkcioniranju Unije

Ograničenja prava glasa osoba s invaliditetom u krupnom planu

Istraživanje koje je provela Agencija FRA pokazalo je da su u većini država članica osobe s invaliditetom, koje su izgubile pravnu i poslovnu sposobnost, lišene prava glasa. Te spoznaje postavljaju pitanje sukladnosti sa standardima Ujedinjenih naroda zajamčenima u članku 29. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Slične su se zabrinutosti postavile i pred Europskim sudom za ljudska prava. U predmetu *Alajos Kiss protiv Mađarske* (br. 38832/06) Sud je presudio da automatsko oduzimanje prava glasa osobi pod skrbništvom zbog problema s mentalnim zdravljem predstavlja povredu članka 3. Protokola br. 1 Europske konvencije o ljudskim pravima. Prema Ustavu Mađarske osoba koja se nalazi pod skrbništvom nema pravo glasa. Europski sud za ljudska prava odbio je valjanost nametanja apsolutne zabrane glasovanja bilo kojoj osobi pod djelomičnim skrbništvom bez obzira na njegove ili njezine stvarne sposobnosti. Suci Europskog suda za ljudska prava smatrali su da bi samo sudska procjena svakog pojedinačnog slučaja mogla legitimizirati ograničenje prava glasa podnositelja zahtjeva.

Ključna zbivanja u području sudjelovanja:

- kao rezultat niskih stopa sudjelovanja građana koji nisu državljani Europske unije na lokalnim izborima i izborima za Europski parlament, započele su rasprave o izbornoj reformi u tom području,
- Europski sud za ljudska prava proširio je svoje precedentno pravo na pravo na slobodne izbore (članak 3. Protokola br. 1 Europske konvencije o ljudskim pravima),
- nakon političkog konsenzusa o Uredbi o Europskoj građanskoj inicijativi potkraj 2010. ta je Uredba i službeno donesena u veljači 2011. i može se primjenjivati od 1. travnja 2012.

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

The right to political participation of persons with mental health problems and persons with intellectual disabilities („Pravo na političko sudjelovanje osoba s problemima s mentalnim zdravljem i osoba s intelektualnim invaliditetom“), studeni 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-vote-disability_en.htm

Europska građanska inicijativa u krupnom planu

S Europskom građanskom inicijativom Lisabonski ugovor uveo je novi oblik sudjelovanja javnosti u Europskoj uniji. Člankom 11. stavkom (4) Ugovora o Europskoj uniji (TEU) predviđeno je da „najmanje milijun građana koji su državljani znatnog broja država članica mogu preuzeti inicijativu da pozovu Europsku komisiju da, u sklopu svojih ovlasti, podnese bilo kakav

odgovarajući prijedlog o pitanjima za koja građani smatraju da je potreban zakonski propis Unije u svrhu provedbe Ugovora“. Pojediniosti o operativnom dijelu ovog novog instrumenta izravne demokracije ukratko su iznesene u uredbi Europskog parlamenta, s kojom se potkraj 2010. složilo i Vijeće Europske unije. Ta je uredba i službeno donesena 14. veljače 2011. U njoj je propisano da tih neophodnih milijun potpisa mora doći iz najmanje jedne četvrtine svih država članica.

Pristup učinkovitoj i neovisnoj pravdi

Nove inicijative Europske unije u području kaznenih postupaka u krupnom planu

Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora, bivši treći stup – suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima – podvrgnut je redovnom zakonodavnom postupku i, što je još važnije, jurisdikciji Suda pravde Europske unije. 2010. predlagane su razne zakonodavne inicijative, koje su na izvjestan način relevantne za pristup pravdi na nacionalnoj razini. U listopadu 2010. donesena je Direktiva o pravu na tumačenje i prevođenje (2010/64/EU). Njome se osumnjičenicima i optuženicima jamči pravo na pisane prijevode bitnih dijelova svih ključnih dokumenata i na tumačenje svih saslušanja i ispitivanja, kao i na tumačenje tijekom sastanaka s odvjetnicima. Ne mogu se odreći svojih prava, a da prethodno nisu primili pravni savjet ili potpune informacije o posljedicama tog čina. Svaki sudac u svakom pojedinom slučaju utvrđuje jesu li kvaliteta i opseg tumačenja i prevođenja bili dostatni. U srpnju 2010. Europska komisija donijela je prijedlog o „pismu o pravima“ za osumnjičene za kaznena djela kako bi se uveli zajednički minimalni standardi o pravu na informiranost u kaznenim postupcima (COM(2010) 392 konačna

Ključna zbivanja u području pristupa pravdi:

- donesena je Direktiva EU-a o pravu na prevođenje i tumačenje (2010/64/EU) kao prvi korak u provedbi Plana puta Europske unije prema jačanju prava osumnjičenih ili optuženih osoba u kaznenim postupcima („Plan puta“),
- nekoliko država članica Europske unije započelo je s reformom svojih sudova, uključujući i mjere skraćivanja trajanja pravnih postupaka i povećanja neovisnosti,
- nekoliko država članica poduzelo je korake k osnaživanju ili osnivanju nacionalnih institucija za ljudska prava (NHRI-ova).

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

FRA Opinion on the draft Directive regarding the European Investigation Order („Mišljenje Agencije FRA o prijedlogu Direktive o Europskom istražnom nalogu“), veljača 2011.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/opinions/op-eio_en.htm

verzija). Ostali prijedlozi obuhvaćaju inicijativu sedam država članica za Europski istražni nalog (PUP(2010) 3).

Pristup pravdi kao osnovno pitanje temeljnih ljudskih prava u krupnom planu

Pristup pravdi pravo je samo po sebi, i to vrlo važno kao sredstvo ostvarivanja ostalih važnih temeljnih ljudskih prava. Međutim, pristup neovisnoj i učinkovitoj pravdi nije uvijek zajamčen. 2010. Europski sud za ljudska prava pronašao je kršenje i presudio u 636 predmeta protiv 26 država članica Europske unije, od kojih je 115 predmeta obuhvaćalo kršenje prava na pravedno suđenje. Priznavajući razmjere tog izazova, Odbor ministara Vijeća Europe donio je Preporuku država članica o učinkovitim pravnim lijekovima za predugačko trajanje sudskih postupaka (CM/Rec(2010) 3); *Vodič za dobru praksu* priložen je toj Preporuci. U Godišnjem izvješću Agencije FRA identificirane su mjere koje se bave tim problemom u raznim državama članicama, uključujući i: Bugarsku (uspostava „pričuvnih odvjetnika“), Cipar (ulaganje žalbi na predugačko trajanje sudskih postupaka moguće je na svim pravosudnim razinama), Njemačku (prijedlog zakona kojim se predviđa naknada materijalne i nematerijalne štete uslijed kašnjenja) i Latviju (sudovima je bilo dopušteno presuditi niže kazne kada sudski postupci nisu bili okončani unutar razumnog vremenskog roka). Štoviše, u njemu su istaknuti razni primjeri mjera poduzetih u državama članicama čiji je cilj jačanje neovisnosti pravosudnih tijela.

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

Access to effective remedies: The asylumseeker („Perspective Pristup učinkovitim pravnim lijekovima: Stajalište tražitelja azila“), rujna 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

Nacionalne institucije za ljudska prava i tijela nadležna za jednakost u krupnom planu

Nacionalne institucije za ljudska prava (NHRI-ovi), zajedno s nacionalnim tijelima nadležnim za jednakost, imaju značajan potencijal za olakšavanje ili pružanje izravnog pristupa pravdi. Nacionalne institucije za ljudska prava koje su cijelosti sukladne s Pariškim načelima – to jest, onima s A statusom – u boljem su položaju za ispunjavanje te uloge. Pariška načela, koje je 1993. donijela Opća skupština Ujedinjenih naroda, donose autoritativne smjernice o potrebnim ovlastima neovisnih i učinkovitih institucija čija je uloga zaštita i promidžba ljudskih prava na nacionalnoj razini.

2010., nakon što je nacionalna institucija za ljudska prava u Škotskoj dobila A status, ukupan broj nacionalnih institucija za ljudska prava s A statusom u Europskoj uniji dosegnuo je 12 institucija u 10 različitim državama članicama, s tim da Ujedinjena Kraljevina ima tri nacionalne institucije za ljudska prava. U četiri

PUBLIKACIJE AGENCIJE FRA

National Human Rights Institutions in the EU Member States („Nacionalne institucije za ljudska prava u državama članicama Europske unije“), svibanj 2010.

Vidi: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_national_hr_inst_en.htm

države članice bez akreditiranih institucija – Cipru, Finskoj, Italiji i Švedskoj – 2010. poduzeti su odlučni koraci k osnutku nacionalnih institucija za ljudska prava koje imaju potencijala za dobivanjem A statusa.

Tablica 2: Nacionalne institucije za ljudska prava u državama članicama Europske unije i Hrvatskoj, po statusu akreditacije

Status	Država
A	Danska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Luksemburg, Poljska, Portugal, Španjolska, Ujedinjena Kraljevina*, Hrvatska
B	Austrija, Belgija , Nizozemska , Slovačka, Slovenija
C	Rumunjska
Nisu akreditirane	Bugarska, Cipar , Češka Republika, Estonija, Finska , Mađarska, Italija , Latvija, Litva, Malta i Švedska

*Napomene:** Povjerenstvo za jednakost i ljudska prava dijeli mjesto Ujedinjene Kraljevine u Međunarodnom koordinacijskom odboru nacionalnih institucija za ljudska prava s Povjerenstvom za ljudska prava Sjeverne Irske i Povjerenstvom za ljudska prava Škotske. Države otisnute **masnim slovima** naznačuju planiranu promjenu statusa akreditacije nacionalnih institucija za ljudska prava u bliskoj budućnosti.

Izvor: Međunarodni koordinacijski odbor nacionalnih institucija za ljudska prava, Tablica sa statusom nacionalnih institucija, 1 siječnja 2010.

Zaštita žrtava kaznenih djela

Razvoj standarda prava žrtava kaznenih djela na europskoj razini u krupnom planu

Potkraj 2010. Europski parlament i Vijeće Europske unije raspravljali su o Direktivi o suzbijanju trgovanja ljudima, koju je predložila Europska komisija. Ova Direktiva usvaja odgovor „PZP“ na trgovanje ljudima – prevencija, zaštita i progon – i nastoji povećati elemente pomoći i potpore žrtvama kaznenih djela. A to vrijedi za tri specifična članka vezana za žrtve-djecu. Osim toga, trenutačno se pregovara i o prijedlogu Europskog naloga za zaštitu, koji je iniciralo 12 država članica (PUP(2010) 2). On se usredotočuje na interpersonalno nasilje, a cilj mu je pružiti zaštitu žrtvama kaznenih djela u prekograničnim slučajevima Europske unije. Taj je prijedlog u prosincu 2010. prošao prvo čitanje u Europskom parlamentu. Naposljetku, 2010. su u tijeku bile i rasprave o identifikaciji načina izmjena i dopuna ili zamjene postojećih zakonskih propisa Europske unije kako bi oni više zadovoljavali potrebe žrtava kaznenih djela. Potrebe žrtava kaznenih djela trenutačno su obuhvaćene Okvirnom odlukom o položaju žrtava u kaznenom postupku (2001/220/PUP) i Direktivom o naknadi štete žrtvama kaznenih djela (2004/80/EZ). U pogledu standarda Vijeća Europe 2010. je čitav niz država članica Europske unije ratificirao Konvenciju Vijeća Europe o mjerama protiv trgovanja ljudima (CATHB) iz 2005., uključujući i Irsku, Italiju, Nizozemsku i Švedsku. Odbor ministara Vijeća Europe također je donio Smjernice o pravdi prilagođenoj djeci; te smjernice služe za zaštitu prava djeteta u kontekstu pravnih postupaka.

Ključna zbivanja u području zaštite žrtava:

- poduzete su inicijative na europskoj razini za poboljšanje zakonske zaštite žrtava kaznenih djela, kao što su Direktiva o suzbijanju trgovanja ljudima (COM(2010) 95 konačna verzija), prijedlog Europskog naloga za zaštitu (PUP(2010) 2) i rasprave o novoj Direktivi o žrtvama kaznenih djela,
- postavljeni su viši standardi za zaštitu žrtava kaznenih djela, kao što je donošenje Smjernica o pravdi prilagođenoj djeci od strane Vijeća Europe, kao i ratifikacija Konvencije o mjerama protiv trgovanja ljudima od strane nekoliko država članica,
- došlo je do razvoja na nacionalnoj razini u cilju poboljšanja položaja žrtava kaznenih djela, uključujući i pristup naknadi štete i informiranju o njihovim pravima u kontekstu pravnih postupaka,
- i Vijeće Europske unije i Europska komisija poduzeli su napore za rješavanje pitanja nasilja nad ženama,
- poduzete su mjere poboljšanja prikupljanja podataka o žrtvama kaznenih djela, kako na razini Europske unije tako i na nacionalnoj razini.

Informiranje i naknada štete žrtvama kaznenih djela na nacionalnoj razini u krupnom planu

U ovogodišnjem Godišnjem izvješću Agencije FRA identificiran je niz zbivanja na nacionalnoj razini, uključujući i osnutak Međunarodne mreže pomoći žrtvama kaznenih djela (Poljska), uvođenje lakših i transparentnijih postupaka u kontekstu naknade štete žrtvama kaznenih djela (Njemačka), uvođenje obveze počinitelja da dadne doprinos fondu za žrtve kaznenih djela (Finska) i davanje prilike za podnošenje zahtjeva za naknadom štete preko interneta (Švedska). U Irskoj su javno pokrenuti Povelja o pravima žrtava kaznenih djela i Vodič kroz sustav kaznenog pravosuđa. Internet također igra važnu ulogu u ovom kontekstu: Švedska je objavila verziju svojeg didaktičkog uvoda u sudove za žrtve kaznenih djela na internetu na engleskom jeziku.

Izgledi

Godišnje izvješće Agencije FRA *Temeljna ljudska prava: izazovi i postignuća 2010.* identificira razne izazove u bliskoj budućnosti na čitav niz tema.

U **području azila** do 2012. očekuje se dovršetak Zajedničkog europskog sustava azila. Dakle, u godini koja dolazi zahtijevat će se značajan napredak. Slijedom pravorijeka Europskog suda za ljudska prava u predmetu *M.S.S.* velika je vjerojatnost da će države članice, koje još uvijek nisu obustavile premještanje tražitelja azila u Grčku uslijed primjene Uredbe Dublin II, to učiniti tijekom 2011. Ostaje nejasnim hoće li se pojaviti daljnje inicijative u ovom području utemeljene na solidarnosti i kolektivnoj odgovornosti. Izazovi u području temeljnih ljudskih prava u kontekstu povratka tražitelja azila kristalizirat će se kako države članice budu usvajale Direktivu o povratku u svoje nacionalne zakonske propise i kako je budu provodile.

U pogledu **graničnih kontrola** evaluacija prvog angažmana Timova za brzu intervenciju na granici (Rabit) u Grčkoj pružit će korisne lekcije za buduće operacije takve prirode. Uska suradnja između Frontexa, Agencije FRA i Europskog ureda za podršku azilu, kao i veće naglašavanje temeljnih ljudskih prava u ovlastima Frontexa, otvaraju vrata pretvaranju temeljnih ljudskih prava u sastavni dio upravljanja granicama.

U području **zaštite podataka** vjerojatno će i u bliskoj budućnosti na dnevnom redu ostati posljedice novih tehničkih razvoja i one će vjerojatno pridonijeti aktualnoj sveobuhvatnoj debati o modernizaciji okvira Europske unije za zaštitu podataka, bilo u odnosu na tjelesne skenere, Evidenciju imena putnika, baze podataka ili u nekim drugim kontekstima. Imajući na umu Lisabonski ugovor, dva će pitanja biti središnja u bliskoj budućnosti: sukladnost sa standardima u području temeljnih ljudskih prava (primjerice, u kontekstu čuvanja podataka) i proširenje područja primjene općeg okvira za zaštitu podataka kako bi on obuhvatio i područja suradnje policije i pravosudnih tijela u kaznenim djelima.

U pogledu **prava djece** stanje djece u ranjivim situacijama predstavlja ključni izazov. Ti izazovi obuhvaćaju i djecu koja nestanu iz kuće, djecu s invaliditetom, romsku djecu, djecu razdvojenu u kontekstu migracija ili azila i djecu-žrtve trgovanja u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada. Mjere Europske unije za poboljšavanje zaštite te djece moraju, kao primarnu ideju, na umu imati najbolji interes te djece. Trebalo bi saslušati i procijeniti njihova stajališta i mišljenja, uzimajući u obzir njihovu psihološku i fizičku dobrobit, kao i njihove pravne, socijalne i gospodarske interese. Agenda o pravima djeteta Europske komisije u tom pogledu donosi ambiciozan plan rada.

U području **jednakosti** godine koje dolaze državama članicama donose novu priliku za jačanje zaštite od diskriminacije na osnovi religijske ili vjerske pripadnosti, seksualne orijentacije, invaliditeta i dobi onkraj područja zaposlenosti. Zbivanja poput ratifikacije Konvencije o pravima osoba s

invaliditetom, Preporuka Vijeća Europe o mjerama suzbijanja diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i petogodišnja strategija Europske unije o promidžbi ravnopravnosti muškaraca i žena daju smjernice u tom pogledu. Štoviše, višestruka diskriminacija i dalje je naša stvarnost koja se velikim dijelom ne odražava ni u pravnom okviru Europske unije i njezinih država članica niti u pristupu sudova i tijela nadležnih za jednakost. Povećanje razumijevanja i svijesti o višestrukoj diskriminaciji i integracija tih uvida u pravni proces izazov je za nadolazeće godine.

U pogledu **rasizma i diskriminacije** neke su države članice uspješno primijenile testiranje na diskriminaciju kao sredstvo praćenja prevladavanja diskriminacije i dokazivanja diskriminatornih praksi u sektorima zapošljavanja i stanovanja. Kao rezultat proteklih uspjeha, očekuje se da će takvo testiranje postati uobičajenije u cijeloj Europskoj uniji. Štoviše, prikupljanje podataka o rasnom i etničkom podrijetlu, u skladu s preporukama Europskog povjerenstva protiv rasizma i netolerancije (ECRI) Vijeća Europe i Odbora za eliminaciju rasne diskriminacije (CERD) Ujedinjenih naroda, i dalje je otvoreni izazov za mnoge države članice. Također, i u području kaznenog prava, kad se u obzir uzme da kaznena djela na osnovi rasizma i dalje predstavljaju problem diljem velikog dijela Europske unije, još uvijek je potrebno da se mnoge države članice posvete rješavanju kaznenih djela na osnovi rasizma u skladu s Okvirnom odlukom Europske unije i Konvencijom o kibernetičkom kriminalu Vijeća Europe.

Kad je riječ o **sudjelovanju građana Europske unije** u demokratskom funkcioniranju Europske unije, najveća je prekretnica bilo donošenje Uredbe o Europskoj građanskoj inicijativi. Dok je ta Uredba na snazi, države članice Europske unije moraju na nacionalnoj razini organizirati strukture i postupke kojima bi se olakšalo prikupljanje milijuna potpisa potrebnih za pokretanje građanske inicijative. Međutim, građanska inicijativa trebala bi pomoći u osvještavanju važnih pitanja europske integracije u umovima građana Europske unije.

U području **pristupa pravdi** i dalje su neophodne kontinuirane reforme pravosudnih sustava u državama članicama, poglavito u pogledu pretjerano dugačkog trajanja sudskih postupaka. To bi se trebalo sagledati u kontekstu provođenja reformi u Europskom sudu za ljudska prava kako bi se riješila velika količina zaostalih predmeta. Jer jedino će osiguravanjem adekvatnosti nacionalnih pravosudnih sustava biti moguće smanjiti količinu posla u Europskom sudu za ljudska prava. Istodobno, jačanje drugih mehanizama, posebice tijela nadležnih za jednakost i nacionalnih institucija za ljudska prava, može pomoći u rješavanju sistemskih problema na nacionalnoj razini. Ostaje da se vidi hoće li se države članice Europske unije i dalje kretati prema jačanju nacionalnih institucija za ljudska prava u svjetlu prevladavajućih mjera štednje.

I naposljetku, u području **zaštite žrtava kaznenih djela** ima obećavajućih zbivanja i na razini Europske unije i na nacionalnoj razini. Inicijative o pravima osumnjičenika i optuženika (posebice „Plan puta“) imale bi koristi od paralelnog razvoja u području prava žrtava kaznenih djela kako bi se omogućili jasniji i sveobuhvatniji zakonski propisi o pravima osumnjičenih i optuženih osoba, kao i o pravima žrtava i svjedoka kaznenih djela.

Predstojeće „Europsko istraživanje sigurnosti“, zajedno s istraživanjem Agencije FRA o nasilju nad ženama, koje obuhvaća nasilje u djetinjstvu i obrasce prijavljivanja među žrtvama, u cijelosti će rasvijetliti na koji način žrtve kaznenih djela uživaju svoja prava u praksi.

Prijevod nije verificiran

Tablica 3: Pregled izvješća o praćenju država članica Europske unije i Hrvatske prema postupcima praćenja Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe 2010., po državama

	CERD	HRC	CESCR	CEDAW	CAT	CRC	CRC-OP-SC	UPR	ECPT	ECRML	FCNM	ECRI	Ukupno
Austrija					✓				✓			✓	3
Belgija		✓				✓	✓		✓				4
Bugarska								✓	✓		✓		3
Cipar													1
Češka Republika				✓					✓				2
Danska	✓									✓			2
Estonija	✓	✓					✓						3
Finska											✓		1
Francuska	✓				✓							✓	3
Njemačka											✓		1
Grčka													0
Mađarska		✓							✓		✓		3
Irska													0
Italija								✓	✓		✓		3
Latvija													0
Litva													0
Luksemburg									✓	✓			2
Malta				✓									1
Nizozemska	✓		✓	✓									3
Poljska		✓										✓	2
Portugal													0
Rumunjska	✓								✓				2
Slovačka	✓								✓		✓		3
Slovenija	✓							✓					2
Španjolska						✓		✓					2
Švedska								✓					1
Ujedinjena Kraljevina												✓	1
Hrvatska*								✓		✓	✓		3
Ukupno	7	4	1	3	2	2	2	6	9	3	8	4	51

Napomena: * Prema članku 28. Uredbe o osnivanju Agencije FRA (EZ) br. 168/2007, Hrvatskoj, kao državi kandidatkinji za članstvo u Europskoj uniji, dopušteno je sudjelovati u aktivnostima Agencije.

✓ = Izvješće o praćenju usvojeno 2010.

- CERD Odbor za eliminaciju svih oblika rasne diskriminacije
- HRC Odbor za ljudska prava (tijelo za praćenje Međunarodnog sporazuma o građanskim i političkim pravima, ICCPR)
- CESCR Odbor za gospodarska, socijalna i kulturna prava
- CEDAW Odbor za eliminaciju diskriminacije žena
- CAT Odbor protiv mučenja
- CRC Odbor za prava djeteta
- CRC-OP-SC Odbor za prava djeteta (praćenje opcionalnog protokola o prodaji djece)
- UPR Univerzalna periodična revizija
- ECPT Europska konvencija za prevenciju mučenja
- ECRML Odbor stručnjaka za regionalne i manjinske jezike
- FCNM Savjetodavni odbor za nacionalne manjine
- ECRI Europsko povjerenstvo protiv rasizma i netolerancije

Agencija Europske unije za temeljna ljudska prava
Temeljna ljudska prava: ključna pravna i politička zbivanja 2010.

2012 — 28 str. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-9239-129-4

doi: 10.2811/32720

Velika količina informacija Agencije Europske unije za temeljna ljudska prava dostupna je na internetu. Možete im pristupiti putem mrežnih stranica Agencije FRA na adresi fra.europa.eu.

Kako nabaviti publikacije Europske unije

Besplatne publikacije:

- putem Knjižare Europske unije (<http://bookshop.europa.eu>),
- u predstavništvima ili delegacijama Europske unije. Njihove kontakt podatke možete naći na internetu (<http://ec.europa.eu>) ili slanjem telefaksa na broj +352 2929-42758.

Publikacije uz plaćanje:

- putem Knjižare Europske unije (<http://bookshop.europa.eu>).

Preplate uz plaćanje (npr. godišnje serije *Službenog lista Europske unije* i izvješća o predmetima pred Sudom pravde Europske unije):

- putem nekog od prodajnih agenata Ureda za publikacije Europske unije (http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

2010. bila je prva godina tijekom koje je Europska unija (EU) djelovala na temelju pravno obvezujućeg zakona o pravima – Povelje o temeljnim pravima Europske unije. Ovogodišnji sažetak godišnjeg izvješća Agencije Europske unije za temeljna ljudska prava u krupni plan dovodi odabrana ključna politička i pravna zbivanja u Europskoj uniji i njezinim državama članicama dok one nastoje ubrizgati injekciju života u svoju predanost temeljnim ljudskim pravima. Napredak ostvaren 2010. obuhvaćao je, između ostalog, jačanje provjere prijedloga zakonskih propisa Europske unije u pogledu temeljnih ljudskih prava i donošenje Uredbe o građanskoj inicijativi – važne nove alatke participativne demokracije Europske unije. Tu su sliku nadopunili pokušaji nekolicine država članica da osnaže ili osnuju nacionalne institucije za ljudska prava i ratifikacija Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (CRPD) Ujedinjenih naroda od strane Europske unije.

Pa ipak, nema mjesta samozadovoljstvu. Europska se unija i dalje suočava s raznim uzrocima zabrinutosti u području temeljnih ljudskih prava, kao što su ustrajno i ekstremno siromaštvo, kao i socijalna isključenost romskih zajednica i pogoršani uvjeti tražitelja azila u određenim državama članicama. 2010. Europski sud za ljudska prava donio je više od 600 pravorijeka u kojima je presudio protiv gotovo svih 27 država članica Europske unije zbog kršenja ljudskih prava.

U ovom sažetku naglašena su ključna pitanja u području temeljnih ljudskih prava, koja obuhvaćaju sljedeće teme: azil, imigracija i integracija; granične kontrole i vizna politika; informacijsko društvo i zaštita podataka; prava djeteta i zaštita djece; ravnopravnost i nediskriminacija; rasizam i etnička diskriminacija; sudjelovanje građana Europske unije u demokratskom funkcioniranju Unije; pristup učinkovitoj i neovisnoj pravdi; i zaštita žrtava kaznenih djela.

Publications Office

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

Schwarzenbergplatz 11 - 1040 Vienna - Austrija
Tel. +43 (1) 580 30-60 - Fax +43 (1) 580 30-693
fra.europa.eu - info@fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
twitter.com/EURightsAgency